

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ – ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

Ο Κ πεθαίνει την 1.2.2022 και αφήνει πλησιέστερους συγγενείς τον γιο του Α και την κόρη του Β. Βρίσκεται αμέσως η από 1.2.2020 διαθήκη στην οποία ο Κ αναφέρει: «Στον Α αφήνω την γκαρσονιέρα μου και στη Β τη μονοκατοικία μου. Άλλη περιουσία δεν έχω. Ο Α δεν χρειάζεται κάτι περισσότερο, αφού κέρδισε πρόσφατα 1.000.000 € στο λόττο. Άλλωστε, πριν από 15 χρόνια του χάρισα έναν πίνακα του ζωγράφου Πινελάκη».

1. Ο Α νιώθει αδικημένος, επειδή η γκαρσονιέρα αξίζει μόνο 80.000 € ενώ η μονοκατοικία 500.000 €. Εξάλλου, έχει παρέλθει 10ετία από τότε που πήρε τον πίνακα, ο οποίος άξιζε μόλις 20.000 € όταν τον πήρε. Η Β αντιτείνει ότι ο Α είναι ήδη πλούσιος ενώ ο πίνακας του Πινελάκη, ο οποίος έγινε εν τω μεταξύ διάσημος, άξιζε το 2022 τουλάχιστον 100.000 €. Έχει δικαιώματα ο Α κατά της Β και, αν ναι, πώς μπορεί να τα ασκήσει; (3 μονάδες)

2. Την 1.2.2023 ο Γ έγινε 18 ετών και η μητέρα του Μ τού αποκάλυψε ότι ο βιολογικός πατέρας του είναι ο Κ. Μέχρι τότε η Μ απέφευγε να απαντήσει στον Γ για την καταγωγή του. Από τη στιγμή που ο Γ μαθαίνει την καταγωγή του, χρειάζεται να προβεί σε κάποια ενέργεια, προκειμένου να αποκτήσει δικαιώματα στην περιουσία του Κ και ποια μπορεί να είναι αυτά; (3 μονάδες)

3. Την 1.2.2021 ο Α πώλησε στον Ε, έμπορο έργων τέχνης, έναν άλλο παλαιό δικό του πίνακα που έμοιαζε με πίνακα Πινελάκη, αλλά δεν είχε την αρτιότητα ενός αληθινού Πινελάκη, έναντι 1.000 €. Αργότερα όμως, περί τα μέσα Μαρτίου 2022, ο Α πληροφορήθηκε ότι ο «ψεύτικος» Πινελάκης ήταν τελικά αυθεντικός πίνακας της νεότητας του ζωγράφου και άξιζε τουλάχιστον 50.000 €, πράγμα που δεν γνώριζε ούτε ο Ε. Εν τω μεταξύ, ωστόσο, ο πίνακας είχε κλαπεί από την αποθήκη του Ε, ενώ πλέον βρίσκεται στα χέρια του συλλέκτη έργων τέχνης Σ, ο οποίος δεν γνώριζε ούτε μπορούσε να γνωρίζει τι είχε συμβεί. Έχουν οι Α και Ε κάποια δικαιώματα και, αν ναι, έναντι τίνος; (4 μονάδες)

Επιτρέπεται η χρήση σχολίαστου Αστικού Κώδικα - **ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!**

Ενδεικτικές απαντήσεις και προτεινόμενη βαθμολογία

1. Ο Α νιώθει αδικημένος, επειδή η γκαρσονιέρα αξίζει μόνο 80.000 € ενώ η μονοκατοικία 500.000 €. Εξάλλου, έχει παρέλθει 10ετία από τότε που πήρε τον πίνακα, ο οποίος άξιζε μόλις 20.000 € όταν τον πήρε. Η Β αντιτείνει ότι ο Α είναι ήδη πλούσιος ενώ ο πίνακας του Πινελάκη, ο οποίος έγινε εν τω μεταξύ διάσημος, άξιζε το 2022 τουλάχιστον 100.000 €. Έχει δικαιώματα ο Α κατά της Β και, αν ναι, πώς μπορεί να τα ασκήσει; (3 μονάδες)

Απάντηση:

Εγκατάσταση κληρονόμων σε δήλα (1800 ΑΚ). Α και Β κληρονόμοι.

Ο Α έχει ίσως δικαιώματα από νόμιμη μοίρα (ΝΜ).

ΝΜ του Α (1813, 1825 ΑΚ) = 1/4.

Δεν παίζει ρόλο η οικονομική κατάσταση των τέκνων.

Υπολογισμός ΝΜ:

Πλασματική κληρονομία 1831 ΑΚ: 80.000 € + 500.000 € + 20.000 € = 600.000 €.

Κρίσιμη η αξία κατά τον χρόνο της δωρεάς (1831 § 2 και 1833 § 1 ΑΚ για τον καταλογισμό).

Η 10ετία ισχύει μόνο για δωρεές προς τρίτους (1831 § 2 και 1833 § 1 ΑΚ για τον καταλογισμό) – εδώ η δωρεά του πίνακα λαμβάνεται υπόψη κανονικά.

ΝΜ του Α = 600/4=150.000 €.

Στη ΝΜ του Α καταλογίζονται 80.000 € (κληρονομία) και 20.000 € (δωρεά) = 100.000 €.

Η εγκατάσταση σε δήλα ισχύει (διανεμητική εξουσία διαθέτη). Ο Α δικαιούται συμπλήρωση ΝΜ (1827 και 1829 ΑΚ) κατά 50.000 € που υπολείπεται. Στο υπόλοιπο 500.000 € της πραγματικής κληρονομίας δικαιούται 50.000 €, επομένως ποσοστό 50/500=1/10. Έτσι, γίνεται κύριος εξ αδιαιρέτου της μονοκατοικίας κατά το 1/10 (1825 § 2 ΑΚ).

Δικαιώματα Α: Άσκηση διεκδικητικής αγωγής (1094 επ. ΑΚ) ή αγωγής περί κλήρου 1871 επ. ΑΚ

[Εναλλακτική ορθή απάντηση: Δυνατότητα υπολογισμού και με συνεισφορά (1834 και 1895 επ. ΑΚ) → το αποτέλεσμα είναι ίδιο: πλασματική κληρονομία 600.000 €, ο Α δικαιούται (1895) το 1/2 = 300.000 €. Από αυτό αφαιρείται ό,τι έλαβε με την αξία που είχε κατά τον χρόνο που το έλαβε (1899 § 2) → 300.000 € - 20.000 € = 280.000 €. Από αυτό δικαιούται ως ΝΜ κατ' αρχάς το 1/2, δηλαδή 140.000 €. Από αυτό αφαιρείται όμως εκ νέου ό,τι έλαβε με τη μισή αξία (1834 § 2 ΑΚ), δηλαδή 20.000/2=10.000 €, επομένως η ΝΜ του Α είναι 140.000 € -

10.000 € = 130.000 €. Έλαβε ήδη με κληρονομία 80.000 €, επομένως δικαιούται (130.000-80.000=) 50.000 €, για τα οποία ασκεί δικαίωμα στη μονοκατοικία.]

2. Την 1.2.2023 ο Γ έγινε 18 ετών και η μητέρα του Μ τού αποκάλυψε ότι ο βιολογικός πατέρας του είναι ο Κ. Μέχρι τότε η Μ απέφευγε να απαντήσει στον Γ για την καταγωγή του. Από τη στιγμή που ο Γ μαθαίνει την καταγωγή του, χρειάζεται να προβεί σε κάποια ενέργεια, προκειμένου να αποκτήσει δικαιώματα στην περιουσία του Κ και ποια μπορεί να είναι αυτά; **(3 μονάδες)**

Απάντηση:

Μόνη η βιολογική καταγωγή δεν δίνει δικαιώματα. Ο Γ πρέπει να εγκαθιδρύσει συγγένεια με τον Κ. Δικαίωμα δικαστικής αναγνώρισης, 1479 ΑΚ. Δυνατή και μετά θάνατο. Ασκείται κατά των Α και Β ως κληρονόμων του Κ. Χρονικό περιθώριο: 1 έτος από την ενηλικίωση (1483 § 1 ΑΚ).

Μετά την αναγνώριση ο Γ εξομοιώνεται με τέκνο γεννημένο σε γάμο (1484 ΑΚ).

Ο Α είναι πλέον μεριδούχος του Κ. Μπορεί να ζητήσει ακύρωση διαθήκης κατά τα άρθρα 1786-1787 ΑΚ → εξ αδιαθέτου διαδοχή (με συνεισφορά 1895 ΑΚ).

Πλασματική κληρονομία: 600.000 € (όπως προηγουμένως) → δικαιούται κάθε τέκνο 1/3, εδώ ο Γ δικαιούται 200.000 €. Ασκεί τα δικαιώματα στην πραγματική κληρονομία, 200/580 τόσο στη μονοκατοικία όσο και στη γκαρσονιέρα.

Ομοίως και εδώ είτε διεκδικητική αγωγή είτε αγωγή περί κλήρου.

3. Την 1.2.2021 ο Α πώλησε στον Ε, έμπορο έργων τέχνης, έναν άλλο παλαιό δικό του πίνακα, που έμοιαζε με πίνακα Πινελάκη, αλλά δεν είχε την αρτιότητα ενός αληθινού Πινελάκη, έναντι 1.000 €. Αργότερα όμως, περί τα μέσα Μαρτίου 2022, ο Α πληροφορήθηκε ότι ο «ψεύτικος» Πινελάκης ήταν τελικά αυθεντικός πίνακας της νεότητας του ζωγράφου και άξιζε τουλάχιστον 50.000 €, πράγμα που δεν γνώριζε ούτε ο Ε. Εν τω μεταξύ, ωστόσο, ο πίνακας είχε κλαπεί από την αποθήκη του Ε, ενώ πλέον βρίσκεται στα χέρια του συλλέκτη έργων τέχνης Σ, ο οποίος δεν γνώριζε ούτε μπορούσε να γνωρίζει τι είχε συμβεί. Έχουν οι Α και Ε κάποια δικαιώματα και, αν ναι, έναντι τίνος; **(4 μονάδες)**

Απάντηση:

Η αυθεντικότητα του πίνακα είναι σαφώς ιδιότητα του πράγματος και, επομένως, έχουμε ουσιώδη πλάνη κατ' άρθρο 142 ΑΚ, αφού ο Α προφανώς δεν θα προέβαινε στη συναλλαγή (με το τόσο χαμηλό τίμημα) αν γνώριζε την πραγματικότητα → δυνατότητα ακύρωσης πώλησης.

Δεν έχει σημασία το ότι δεν το γνώριζε ο Ε.

Αποσβεστική προθεσμία; Δεν συμπληρώθηκε ακόμη επειδή η πλάνη έληξε περί τα μέσα Μαρτίου του 2022 (157 ΑΚ).

Η πλάνη, κατά την πειστικότερη προσέγγιση, δεν πλήττει την εκποιητική δικαιοπραξία, αφού, μέχρι την ακύρωση, ο πωλητής είναι υποχρεωμένος από την υποσχετική σύμβαση να μεταβιβάσει το πράγμα, ανεξαρτήτως πλάνης.

Ακύρωση με δικαστική απόφαση (154 ΑΚ) κατόπιν αγωγής του Α κατά του Ε (155 ΑΚ).

Μετά την ακύρωση η εκποιητική ως αναιτιώδης παραμένει ισχυρή. Ο Ε κατέστη κύριος.

Η ακύρωση οδηγεί σε αναστροφή των αποτελεσμάτων της πώλησης με αδικαιολόγητο πλουτισμό (λήξασα αιτία – 904 ΑΚ). Ο Α έχει αξίωση επιστροφής του πίνακα. Όμως ο Ε δεν είναι πια πλουσιότερος λόγω της κλοπής – 908 ΑΚ.

Ο Ε δεν υποχρεούται να αποδώσει την αξία του πίνακα κατά άρθρα 912 § 1 σε συνδ. με 910, 348, 1097 ΑΚ – αφού δεν γνώριζε την πραγματικότητα και, επομένως, δεν όφειλε να προβλέψει την αναζήτηση.

Αφού η μεταβίβαση του πίνακα από τον Α στον Ε είναι έγκυρη, ο Ε έχει γίνει και παραμένει, παρά την κλοπή, κύριος του πίνακα. Ο Σ, αν και καλόπιστος, δεν έγινε κύριος του πίνακα, αφού αυτός ήταν κλεμμένος (1038 ΑΚ). Συνεπώς, ο Ε, ως κύριος, έχει κατά του Σ αξίωση (1094 ΑΚ).

[Αξιολογείται θετικά: Ο Α μπορεί να απαιτήσει από τον Ε λόγω της ακυρωθείσας πώλησης (904 ΑΚ) την εκχώρηση της αξίωσης του Ε κατά του Σ και, έτσι, ο Α θα αποκτήσει κυριότητα στον πίνακα (1035 ΑΚ). Κατόπιν αυτού, θα δικαιούται να ασκήσει διεκδικητική αγωγή κατά του Σ και να ζητήσει την απόδοση του πίνακα σε αυτόν ως κύριο.]

[Επίσης αξιολογείται θετικά: Ο Ε έχει δικαίωμα να αξιώσει επιστροφή του τιμήματος που κατέβαλε στον Α από την πώληση του πίνακα βάσει αδικαιολόγητου πλουτισμού – 904 ΑΚ.]

[ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δεν θα θεωρηθεί τελείως εσφαλμένη η προσέγγιση ότι η πλάνη καλύπτει και την εκποιητική σύμβαση – αρκεί, βεβαίως, να παρέχεται σχετική αιτιολογία. Στην περίπτωση αυτή, κύριος του πίνακα παραμένει ο Α, ο οποίος και μπορεί να τον διεκδικήσει απευθείας από τον Σ.]